

О. О. Сиченко,

к. е. н., доцент кафедри маркетингу, Дніпропетровський державний аграрний університет

ДЕРЖАВНА СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

O. Sychenko,

Ph.D., assistant professor of marketing Dnepropetrovsk State Agrarian University, Dnepropetrovsk

GOVERNMENT SOCIAL POLICY IN THE EUROPEAN UNION

У статті досліджено питання становлення та особливостей сучасного стану соціальної політики Європейського Союзу, описано основні етапи розвитку політики Європейського союзу в соціальній сфері, розглянуто вплив процесів глобалізації та інтеграції на зміну соціальної політики.

The article explored the question of formation and characteristics of the current state of social policy of the European Union, described the main stages of the development policy of the European Union in the social sphere, considered the impact of globalization and integration of social policy change.

Ключові слова: глобалізація, державна соціальна політика, Європейський Союз.
Key words: globalization, Government Social Policy, EU.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Процес глобалізації змістив та напрями проведеної в життя соціальної політики, і пріоритетність завдань, які закликає розглянути глобальна соціальна політика.

Глобальна економіка штовхає режими соціального забезпечення в безодню конкуренції і найбільш сприятливий для даного суспільства режим може і не вийти переможцем, якщо соціальне регулювання конкуренції буде проходити на світовому рівні. Глобальна політика зміщує центр проведеної політики одночасно вниз — на місцевий і вгору — на наднаціональний, глобальний рівні. При такому підході цілі глобальної політики визначаються як певний вектор глобальних соціальних перерозподілів, регулювання, забезпечення. І в той же час формування національної соціальної політики все більше і більше входить в компетенцію міжнародних гравців. У контексті соціальної структури і соціальних протиріч процес глобалізації породжує нові проблеми, які, по своїй суті, є прикордонними і з якими держави лише частково можуть впоратися самостійно.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню проблематики державної соціальної політики присвячено низку робіт зарубіжних і вітчизняних авторів, а саме: С. Биховського, Н. Григор'євої, О. Дація, Дж.-П. Дюмона, М. Корецького, Х. Ламперта, М. Латиніна, І. Рудкевич, Т. Сидориной, Є. Шмідта та ін. Враховуючи значні відмінності в рівні соціального розвитку держав-членів ЄС, багато дослідників бачать вихід у використанні різних інтеграційних моделей. Так, наприклад, С. Биховський, в світлі майбутнього розширення, найбільш підходящою вважає модель "Європи трьох швидкостей", яка передбачає різномірне участь держав-членів в інтеграційних процесах. Він вважає, що, поширивши її й на країни ЄС, можна буде уникнути сильних соціальних потрясінь в рамках ЄС. Є. Шмідт висуває свою модель для соціального розвитку Європи. Усі країни-члени він пропонує розділити на чотири групи залежно від рівня соціального розвитку та розмірів соціальних витрат. До першої групи він відносить Португалію і Грецію як найменш розвинені в цьому плані держави.

Другу групу утворюють Іспанія та Ірландія, також перебувають нижче середнього рівня. В особливу групу повинні входити Британія та Італія, які стоять ок-

ремо від соціальної політики ЄС, і до четвертої групи увійдуть усі інші держави: для того, щоб в розвитку європейської соціальної політики спостерігався прогрес, потрібно виробити не одну спільну стратегію, а декілька, а саме — чотири. Цей план, як показує практика, поки не реалізується. Держави-члени ЄС йдуть уторованою стежкою, намагаючись виробити загальну стратегію соціального розвитку.

Хоча завершальна стадія формування єдиного економічного простору і відповідної системи господарського регулювання стимулює тенденцію до зближення соціальних умов, тим не менш, на думку німецького дослідника Х. Ламперта, цього недостатньо для створення загальної соціальної політики. Найважливішою умовою цього процесу є політична воля і прагнення з боку найбільш зацікавлених у цьому країн-членів, в першу чергу Німеччини та Франції.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

В якості мети обрано дослідження основних етапів становлення і визначення особливостей сучасного стану соціальної політики Європейського Союзу.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Глобалізація зумовлює потребу у формуванні нових концепцій соціальної політики і розробці нових стратегій. На думку Т. Сидориной, це пов'язано з процесами стратифікації і насильницькою локалізацією незатребуваною частини населення, які створюють украй нестабільну обстановку вже не в локальному, а світовому масштабі [1, с. 24]. Інтерес в області соціальної політики зміщується зі сфери діяльності окремої держави до діяльності світової спільноти — світовій соціальній політиці.

Соціальна політика у нинішньому її розумінні не ототожнюється із соціальним захистом та соціальним забезпеченням, оскільки таке трактування природи соціальної політики є звуженим, неповним і таким, що шкодить її практичній реалізації. Розумна політика керівництва сучасної цивілізованої держави передбачає підтримку соціальної стабільності в суспільстві на основі балансу доходів та підвищення якості життя різних груп населення. При цьому якість життя формується не тільки політикою доходів і трудових відносин, а й організацією освіти, охорони здоров'я, екології, доступу до інформації, забезпечення інших суспільних цінностей.

Державна соціальна політика стосується всього соціуму, закладає підвалини соціального виміру, соціального розвитку держави, маючи на меті досягнення соціальних стандартів людського розвитку через розвиток освіти, охорони здоров'я, культури, інших складових соціально-трудової сфери.

Соціальна функція сучасної держави включає цільові установки і завдання, з вирішенням яких пов'язують забезпечення гідних умов існування для всіх членів соціуму і, разом з тим, створення рівних і справедливих можливостей для розвитку кожної конкретної особистості. Зміст соціальної функції сучасної держави передбачає діяльність, спрямовану на забезпечення формально рівних стартових можливостей у сфері прагнення до отримання соціальних благ для всіх представників суспільства; забезпечення і захист за допомогою державних гарантій для представників соціально незахищених верств населення; поєднання стабілізаційної і стимулюючої ролі держави в соціальній сфері [2, с.129]. Важливою тенденцією в глобалізованому світі є розвиток концепції корпоративного громадянства, поширення ідей корпоративної соціальної відповідальності в бізнесі. В контексті виро-

блення раціональної соціальної політики важливо розуміти, що в даному випадку мова не йдеться про зниження ролі держави в її реалізації, згортанні діапазону "соціалізації", чи домінування суто "захисних" важелів соціальної політики або навіть краху моделі соціальної держави під тиском глобалізації та інших викликів сьогодення. В цьому ж руслі важливо розуміти, що ідеї мінімального втручання державного апарату у соціальну сферу ("дешева", "мала" держава) не мають практичного підтвердження [3, с. 1]. Розуміння корпоративного громадянства стосується розширення кола суб'єктів соціальної політики, спільного вирішення гострих соціальних питань на умовах соціального діалогу і соціального партнерства. Основою соціальної злагоди в громадянському суспільстві є конструктивний діалог між урядом, бізнесом і трудовими колективами.

Соціальна політика Європейського союзу пройшла у своєму розвитку кілька етапів. У міру розширення сфери її дій виникала необхідність вдосконалення механізму функціонування соціальної політики, розширення компетенції наднаціональних органів, створення нових структур, здатних конструктивно відповісти на виклики часу. Незважаючи на те, що до кінця 1990-х рр. соціальна політика ЄС в цілому оформилася, її здійснення стикається з низкою проблем, серед яких виділяється розширення компетенції органів ЄС у соціальній сфері, збільшення числа соціальних інститутів комунітарного рівня, реалізація принципів конвергенції (економічного та соціального вирівнювання країн-членів ЄС) і гармонізації (зближення національних систем соціального захисту).

Реалізація завдань у соціальній сфері здійснюється за допомогою розгалуженої структури інститутів, основна функція яких полягає, у координації та гармонізації соціальної політики, здійснюваної державами-членами, і у використанні та перерозподілі обмежених фінансових ресурсів для здійснення соціальних програм, що становлять спільний інтерес для держав-членів і сприяють розвитку інтеграції в цілому.

Рішення задач будівництва єдиного ринку зажадало адекватного розвитку законодавства як правової бази реалізації соціальної політики.

Були прийняті основоположні документи — Єдиний європейський акт (ЄЄА) в 1986 р. і Хартія основних соціальних прав трудящих Співтовариства. Ці акти гарантують права на вільне пересування та свободу вибору занять; працю і справедливу винагороду, поліпшення умов праці; соціальний захист; свободу асоціацій і колективних договорів; професійну підготовку; рівне ставлення до чоловіків і жінок на ринку праці і на роботі; право на інформацію, консультації і участь; охорону здоров'я та безпеку на робочому місці; захист дітей та підлітків; гідні умови життя для людей похилого віку; залучення інвалідів у суспільство та трудове життя.

На початку 90-х років розроблялася програма створення економічного і валютного союзу. При цьому соціальна політика отримала статус одного з головних напрямів діяльності ЄС. Це знайшло закріплення в Маастрихтському договорі про Європейський Союз (1992 р.).

До компетенції ЄС увійшла політика в соціальній сфері, включаючи Соціальний фонд, а також інші напрями, що мають соціальні аспекти. У 1997 р. був підписаний Амстердамський договір про Європейський союз, в який було включено розділ "Соціальна політика, освіта, професійне навчання, молодь", який визначав рамки компетенції, завдання і методи діяльності органів Співтовариства в цій галузі. Відповідно до статті 18 до обов'язків Європейської Комісії вхо-

дило сприяння співробітництву між державами-членами в питаннях зайнятості, трудового законодавства, умов праці, професійної підготовки та ін. У Єдиному європейському акті спостерігається подальше розширення повноважень інституцій ЄС у соціальній сфері.

На вирішення соціальних проблем були орієнтовані і інші розділи Договору про ЄС — "Зайнятість", "Вільний рух осіб, послуг і капіталу", "Захист споживачів" "Громадська охорона здоров'я", "Економічна і соціальна згуртованість", "Навколишнє середовище".

Європейська Комісія регулярно готує і удосконалює програмні документи соціального розвитку Європи. Так, у 1993 р. проблемам соціальної політики була присвячена Зелена книга "Альтернативи для Союзу" та Біла книга про зростання конкурентоспроможності та зайнятості. У ній визначено оптимальне співвідношення між заходами ЄС з підвищення конкурентоспроможності та зростання економіки підтриманням високої зайнятості і гарантії соціального захисту. У 1994 р. підготовлена ще одна Біла книга "Європейська соціальна політика: шлях для Союзу". У 2000 р. опублікована Біла книга, яка визначає екологічні стандарти як важливу складову якості життя європейців.

При аналізі сучасного стану управління у соціальній сфері виявляється прагнення держав-членів протидіяти тенденції до надмірної централізації функцій управління ЄС у сфері, що відбиваються у розподілі компетенції інститутів різного рівня — від місцевого до наднаціонального — на основі принципу субсидіарності. Суть цього принципу полягає в тому, що на більш високому рівні приймаються тільки ті рішення, які не можуть бути прийняті на більш низькому рівні в силу масштабу, складності і значущості тих проблем, які підлягають вирішенню і пояснюється нерівномірністю економічного розвитку країн ЄС.

Маастрихтський договір закріпив за Радою ЄС право допомогою директив встановлювати мінімальні стандарти і технічних норм праці, розширив круг проблем, щодо яких рішення приймаються кваліфікованою більшістю. Проте існуюча процедура одноголосного прийняття рішень, що зачіпає цілий ряд областей (соціальне забезпечення та соціальні гарантії для трудящих, умов найму громадян третіх країн, що проживають на законних підставах на території ЄС, і ін), на думку багатьох фахівців, є гальмом для процесу імплементації в національне законодавство держав-членів положень загальної соціальної політики.

Діяльність Європейської комісії в соціальній сфері включає в себе три основні елементи: впровадження в життя документів соціальної політики, управління структурними фондами та управління соціальним діалогом. У розробці та здійсненні соціальної політики Раді та Комісії допомагає цілий ряд органів і спеціалізованих установ. Першим серед них слід назвати Економічний і соціальний комітет. Хоча він є консультативним органом, без його участі ні Рада, ні Комісія не приймають відповідних рішень. Щорічно він представляє цим інститутам понад 120 висновків.

В ЄС діють також допоміжні спеціалізовані структури в галузі соціальної політики: Європейський центр розвитку професійної підготовки (CODEFOR), Фонд поліпшення умов життя та праці і ціла мережа комітетів. Згадані організації в певній мірі є науковими центрами, що співпрацюють як з інститутами ЄС, так і з державами-членами. У 1996 р. був заснований регулярно скликається Форум з соціальної політики.

Останнім часом намітилася тенденція до посилення ролі комунітарних інститутів ЄС у здійсненні соціальної політики, що знайшло відображення у значному розширенні їх функцій в цій галузі. У їх числі: розробка стратегії соціального розвитку ЄС, рамкових

програм соціальних дій, загальних орієнтирів, проведення досліджень, сприяння розвитку соціального діалогу шляхом організації конференцій та інших форм дискусій за участю представників Європейського союзу підприємців; аналіз ситуації та контроль за дотриманням узгодженого курсу та виконанням прийнятих рішень в державах-членах, а в разі необхідності вироблення рекомендацій їх урядам; загальна координація дій держав-членів; розробка наднаціональних нормативних документів з соціальних питань та контроль за їх імплементацією в національні законодавства; нарешті, розробка і здійснення власних ініціативних програм, що фінансуються з бюджету ЄС, за рахунок кредитів Європейського інвестиційного банку (ЄІБ) або інших джерел.

Крім того, для проведення в життя державної соціальної політики та вирішення конкретних завдань Європейський союз користується такими потужними інструментами, як Структурні фонди. В даний час діє п'ять Структурних фондів, створених в різний час: Європейський соціальний фонд (ЄСФ), Європейський фонд регіонального розвитку (ЄФРР), секція орієнтації ФЕОГА (Фонд орієнтації і гарантії сільського господарства), Фінансовий фонд орієнтації рибальства і Фонд згуртування. В кінці 1980-х рр. назріла необхідність реформування цих фондів у зв'язку з подальшим розвитком інтеграційних процесів і розширенням самого Співтовариства, до складу якого увійшли Греція (1981), Іспанія і Португалія (1986).

Слідом за реформами 1988 р. послідував новий, здійснення якої почалося в 1993 р. Маастрихтський договір, враховуючи потребу в розширенні діяльності Структурних фондів та необхідність впровадження нових організаційних форм у цій області, прийняв рішення про заснування до 31 грудня 1993 нового Фонду, що отримав назву Фонд згуртування. Це рішення було пов'язане безпосередньо з проблемою розширення Спільноти, появою в її рамках різномірневих партнерів. Фонд згуртування, допомогою якого в даний час користуються в основному Греція, Іспанія, Португалія та Ірландія, сприяє вирішенню завдання ліквідації відставання в тих чи інших галузях економіки та соціальної сфери. Серед раніше створених Структурних фондів у галузі соціальної політики найбільш помітну роль відіграє створений в 1961 р. Європейський соціальний фонд, який інколи критикують за те, що він є монополістом у проведенні в життя соціального аспекту структурної політики ЄС.

Незважаючи на те, що ЄСФ дійсно є найбільшим за кількістю напрямків діяльності та наявних у його розпорядженні фінансових коштів, тим не менш, очевидна значимість та інших фондів. Їх робота загалом була позитивно оцінена Європейським парламентом. Найважливішим напрямом було визнано регіональне. На розвиток цього напрямку виділяється 85% фінансових ресурсів Структурних фондів.

Другий за важливістю комплекс завдань включає допомогу молоді і довгостроковим безробітним у процесі реінтеграції в ринок праці. На це витрачається близько 8% ресурсів. Нарешті, ще 9% фінансових коштів Структурних фондів призначені для підтримки ініціативних програм ЄС, що представляють собою важливий елемент діяльності ЄС в соціальній сфері. В даний час реалізується ініціативна програма ЄС, що передбачає діяльність щодо сприяння професійній інтеграції жінок, молоді, інвалідів, людей похилого віку, маргінальних верств; зусилля за рішенням проблеми зайнятості і розвитку людських ресурсів.

Ідея гармонізації умов життя і праці була задекларована, але її реалізації довгий час перешкоджав значний розрив між соціальними стандартами в більш

розвинених і менш розвинених державах-членах. При цьому противниками гармонізації були більш розвинені країни, в яких одно побоювалися як встановлення більш низьких стандартів, що могло негативно вплинути на їх національні стандарти, так і легітимізації їх стандартів на рівні ЄС, впровадження яких у менш розвинених країнах довелося б фінансувати більш розвиненими.

Еволюція інтеграційного процесу йшла таким чином, що гармонізація в першу чергу зачіпала економічну сферу. Цей процес і зараз активно йде в економіці. Але процес такої гармонізації завжди торкався ті чи інші соціальні питання, тобто гармонізація діяльності держав-членів у соціальній сфері відбувалась опосередковано. Наприклад, функціонування єдиного ринку товарів і послуг рано чи пізно мало призвести до постановки питання про вирівнювання прав споживачів на всьому цьому просторі, тобто до розробки загальних мінімальних стандартів і правил, які гарантують ці права і діють на території всіх держав-членів. У підсумку серед напрямів діяльності ЄС з'являється політика захисту прав споживачів. Створення єдиного внутрішнього ринку неминуче тягне за собою тенденцію до гармонізації здійснюваної державами-членами політики захисту довкілля. Це відноситься і до загальної транспортної політики Європейського союзу, яка була передбачена Римським договором, але практично почала вводитися в дію лише в 1990-і рр. Соціальна специфіка характерна і для таких нових напрямів діяльності ЄС, як політика в галузі морського рибальства, у сфері телекомунікацій та інформації і т. д. Таким чином, до початку 1990-х рр. тенденція до посилення координації та гармонізації регулюючої діяльності національних урядів у соціальному житті була природною.

У Маастрихтському договорі передбачено подальше просування в цьому напрямі з тим застереженням, що мета повної гармонізації не повинна бути миттєвими завданнями. Ця позиція пізніше знайшла відображення і в Білій книзі "Європейська соціальна політика: шлях для Союзу" (1994), де було зазначено, що "нинішній підхід має на меті не гармонізацію національних систем соціального захисту, а ефективну координацію цих систем в рамках Союзу". Однак там же йдеться про те, що необхідно більш інтенсивно переносити законодавство у наднаціональну сферу і підвищити ступінь його виконання. Тут існує певна суперечність, проте тенденція до гармонізації соціальних систем буде розвиватися, оскільки вона викликана об'єктивною причиною: чим далі заходить процес створення єдиного економічного простору, тим сильніше діють імпульси до формування єдиного соціального простору.

Тим не менш, існує ряд перешкод. Боязнь вирівнювання соціальних норм і стандартів проявляється в ряді країн і на сучасному етапі. У "Зеленій книзі про європейську соціальну політику", опублікованій Європейською комісією в листопаді 1993 р., зазначалося наростання стурбованості громадськості з приводу того, що, всупереч поставленому завданню забезпечити паралельний економічний і соціальний прогрес, сумарний ефект процесу інтеграції може призвести до зниження соціальних стандартів. Це знаходить вираження у боязні, що формування єдиного ринку могло б відкрити дорогу свого роду соціальному демпінгу, тобто придбання "нечесних" конкурентних переваг у рамках Європейського Союзу за допомогою неприпустимо низьких соціальних стандартів. Крім того, існують побоювання, що потреба діяти на європейському рівні може стати приводом для зміни в той чи інший спосіб соціальних стандартів на національному рівні. Як видно, національні упередження дуже стійкі.

Розвиток інтеграції пов'язане і з певною соціальною напруженістю, пов'язаною зі старінням населення і погрозами екології. При цьому приєднання до ЄС країн вийшли з іншої соціально-економічної системи відбувається з істотними ускладненнями.

Правові основи соціальної політики були закладені в установчі документи ЄС. В якості основного напрямку було визнано забезпечення соціального розвитку в процесі інтеграції країн-учасниць і пом'якшення соціальних наслідків інтеграції. На першому етапі інтеграції було засновано Європейський соціальний фонд як фінансовий інструмент соціальної політики відповідно до Програми соціальних дій ЄС.

У міру поглиблення інтеграції для реалізації ідей єдиного ринку необхідно вільне пересування та свобода ділової активності людей по всій території співтовариства. Це передбачає забезпечення рівності трудових і соціальних прав усього населення. Для цього необхідно подальший розвиток і гармонізація трудового і соціального законодавства, а також уніфікація національних законодавств у цій сфері.

Основними джерелами фінансування соціального процесу є: соціальні витрати національних урядів через національні державні бюджети; бюджети Європейського об'єднання вугілля і сталі, Євратому, ЄЕС; спеціальні структурні фонди ЄС: соціальний фонд, Фонд регіонального розвитку, Фонд сприяння економічному зближенню держав-членів ЄС.

Координація діяльності урядів на наднаціональному рівні сприяє підвищенню відповідальності і контролю як за порядком самого фінансування, так і за виконанням і результатами фінансованих програм. При цьому причина відносно високих соціальних досягнень ЄС полягає не стільки в обсязі фінансових можливостей урядів та наднаціональних бюджетів, скільки в ефективності соціальної політики та комплексності соціальних заходів та інших економічних програм.

Соціальна компонента прямо або побічно міститься практично в усіх напрямках інтеграційної діяльності. Ставка на економічне зростання, інвестиції в людський потенціал, структурні перетворення в промисловості, розвиток сільського господарства тощо прямо чи опосередковано дає позитивний соціальний ефект. Тому головним є не стільки обсяг соціальних витрат, скільки обсяг виробництва інтегрованих економік, рівномірність розвитку країн і регіонів, збалансованість доходів. Якщо робити ставку тільки на соціальні видатки, то в довгостроковому плані це веде до ефекту "бездонної бочки", супроводжується інфляцією, яка веде до скорочення реальних доходів та обсягів виробництва, зростання безробіття та інших наслідків розтрата соціальних благ. Зрозуміло, такий підхід не є проявом альтруїзму по відношенню до широких верств населення з боку домінуючих у політиці фінансово-промислових груп. Цей підхід як оптимальний ґрунтується на інстинкті самозбереження і розуміння необхідності підтримки прийнятної для основної маси населення рівня і якості життя, щоб уникнути небезпечних соціальних конфліктів, соціальної дестабілізації. Саме тому ідеологічною основою сучасної європейської інтеграції є будівництво не лише економічної, а й соціальної інтеграції.

Наднаціональну соціальну політику і діяльність, пов'язану з соціальним захистом населення, здійснюють Європейська рада, парламент, Комісія і суд, відповідні комітети — економічний та соціальний, спеціалізовані організації — Постійний комітет з зайнятості, структурні фонди, Європейська служба зайнятості, Служба взаємної інформації з політики зайнятості та інші організаційні структури.

Наднаціональні органи сприяють вирішенню: специфічно соціальних проблем як окремих категорій трудящих (молоді, жінок, літніх людей, частково працездатного населення), так і працівників окремих галузей (транспорт, сільське господарство, рибальство тощо); проблеми підвищення якості життя, поліпшення охорони праці і здоров'я населення; проблеми поступового зближення соціальних систем країн-членів ЄС.

Для вирішення цих питань активно використовується детальне правове регулювання як правова основа соціально-економічного процесу і правового захисту соціальних прав і законних інтересів громадян.

Незважаючи на зростаючу роль наднаціонального рівня в соціальній сфері та соціальної інтеграції, основна частина соціальних витрат припадає на бюджети урядів країн-учасниць ЄС. Зворотний бік високої соціальної захищеності полягає в зниженні стимулів до пошуку роботи і втрати професійних навичок. Якщо в перший час, залишившись без роботи, люди відчувають стрес або дискомфорт, то потім частина з них звикає жити на дохід, що дозволяє задовольняти життєві потреби, не пов'язані з прагненням до більш повної самореалізації. Найбільш схильні до цього особи, які перемістилися з інших країн з більш низьким рівнем життя. Проте практика свідчить, що частина російських громадян, які виїхали на роботу і проживання в країні ЄС, в тому числі у ФРН, в даний час повертаються, випробувавши психологічний дискомфорт, незважаючи на більш високий рівень матеріальної забезпеченості.

Новим імпульсом розвитку соціального розвитку ЄС з'явився Всесвітній саміт зі сталого розвитку в Йоханесбурзі (2002 р.). При підготовці до нього на засіданні в Барселоні Європейська рада поставив завдання зробити свою політику сталого розвитку прикладом для наслідування у всьому світі. Такий амбіційний підхід орієнтує країни ЄС на перспективи і рівень розвитку, хоча і пов'язаний з необхідністю більш реального самооцінки в домаганнях на лідерство. Основні напрями політики сталого розвитку включають: збереження і раціональне використання природних ресурсів; міжнародну систему охорони навколишнього середовища; нарощування технологічного потенціалу Європи; активізацію діяльності з передачі технологій країнам, що розвиваються.

Соціальна спрямованість цього підходу полягає в перспективі зниження безробіття, підвищення продуктивності праці і рівня національного доходу, зростання бази оподаткування як джерела бюджетних надходжень на різних рівнях інтеграції. Це сприятиме вирішенню проблем соціального забезпечення зростаючої частки старіючого населення.

Своєчасне усвідомлення актуальних проблем і прийняття адекватних заходів дозволяє урядам ЄС здійснити глибоку модернізацію економіки, щоб конкурувати з США та іншими великими учасниками світового ринку, виконати поставлене Європейською радою завдання: створити за 10 років найбільш конкурентоспроможну і динамічну, засновану на наукомістких технологіях економіку, здатну забезпечувати стійке зростання, створюючи нові робочі місця, і розвинути соціальну інтеграцію. Такий підхід в рамках якісно нової соціальної інтеграції дозволяє утвердитися в постіндустріальній економіці і відповідати викликам глобалізації.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Сучасна світова соціальна політика є результатом розвитку цивілізації, інститутом, що створює передумови задля вирішення соціальних проблем індивідів

за допомогою потенціалу держави, комерційних структур, некомерційних організацій, інших суб'єктів громадянського суспільства.

Державна соціальна політика за характером свого впливу на економічний процес виконує роль стабілізатора і стимулятора економічного розвитку. Спочатку Європейський Союз являв собою об'єднання відносно розвинених країн, проте у міру його розширення виникла проблема соціальної адаптації нових членів ЄС з менш розвинутою економікою. При цьому соціальні програми розробляються і фінансуються на наднаціональному рівні із загальноєвропейського бюджету ЄС, а також із спеціалізованих організацій і фондів. Відповідно на наднаціональному рівні діє механізм соціального захисту, що забезпечує уніфікацію якості життя.

При аналізі сучасного стану управління у соціальній сфері виявляється прагнення держав-членів протидіяти тенденції до надмірної централізації функцій управління ЄС у сфері, що відбиваються у розподілі компетенції інститутів різного рівня — від місцевого до наднаціонального — на основі принципу субсидіарності.

Основа для структурного оформлення соціальної політики ЄС вже існує, і окремі частини механізму набирають темп. Комунітарні інструменти соціальної політики працюють досить ефективно, що дозволяє удосконалити механізм, що забезпечує процес побудови соціального простору в Європейському союзі. Однак слід зазначити, що процес передачі функцій з національно-державного рівня на наднаціональний буде йти повільно, і у вирішенні цього питання, наймовірніше, пріоритет буде віддаватися використанню принципу субсидіарності.

На шляху від спільного ринку до єдиного економічного і політичного простору на правовій основі постійно розширюються наднаціональні програми і гарантії соціального захисту, що забезпечують умови гідного рівня та якості життя для громадян об'єднаної Європи.

Література:

1. Сидорина Т.Ю. Социальная структура российского общества: вызовы социальной политике / Т.Ю. Сидорина // Мир России. — 2005. — № 4. — С. 22—29.
2. Dumon J.-P. Les systemes de protection sociale en Europe / J.-P. Dumon. — Paris: Economica, 1998. — P. 126.
3. Григорьева Н.С. Социальные потребности и социальная политика в достижении благосостояния: роль международных организаций в реформе социальной сферы стран переходной экономики / Н.С. Григорьева / Государственное управление. Электронный вестник. Выпуск № 6. 10 августа 2011 г. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://e-journal.spa.msu.ru/images/File/grigorjeva.pdf>

References:

1. Sidorina, T. Ju. (2005), "The social structure of Russian society: Challenges to Social Policy", Mir Rossii, vol. 4, pp. 22—29.
2. Dumon, J.-P. (1998), Les systemes de protection sociale en Europe, Economica, Paris, France.
3. Grigorjeva, N.S. (2011), "Social needs and social policies to achieve well-being: the role of international organizations in the reform of social transition economies", Gosudarstvennoe upravlenie, [Online], vol. 6, available at: <http://e-journal.spa.msu.ru/images/File/grigorjeva.pdf> (Accessed 10 Aug 2011).

Стаття надійшла до редакції 20.09.2013 р.